

ADELAJDA SIELEPIN CHR

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

adelajda.sielepin@upjp2.edu.pl

Profesja zakonna jako sakramentalium w kontekście liturgii Kościoła

Profesja zakonna, podobnie jak konsekracja dziewic, należy do sakramentaliów ustanawiających, czyli wpływających na status osoby w Kościele. Jest to też jeden z czcigodnych obrzędów, który zaskarbił sobie znaczące miejsce w tradycji Kościoła. Temat profesji zakonnej pojawił się wyraźniej w piśmiennictwie teologicznym w związku z opracowaniem i promulgowaniem nowej księgi obrzędów profesji zakonnej *Ordo professionis religiosae* w roku 1970¹. W wielu czasopismach teologicznych prezentowano nowy obrzęd i uzasadniano jego znaczenie²,

---

¹ Edycja wzorcowa *Ordo professionis religiosae* została promulgowana 2 lutego 1970 roku.

² Por. np. I. M. Calabuig, *Commentarium (zum Ordo professionis religiosae)*, „Notitiae” 6 (1970), s. 118–126; P. Raffin, *Liturgie de l’engagement religieux: le nouveau rite de la profession religieuse*, „La Maison-Dieu” 104 (1970), s. 151–166; A. Boni, *Note stolico-giuridiche sul concetto di consacrazione nella professione religiosa*, „Vita consacrata” 8 (1972), s. 666–682; S. Klara Niepokalanka, *Obrzęd profesji zakonnej i konsekracji dziewic*, „Ateneum Kapłańskie” 64 (1972) t. 78, s. 410–426; M. Augé, *I riti della professione religiosa e della consacrazione delle vergini*, „Rivista Liturgica” 60 (1973), s. 326–340; E. von Severus, *Der neue Ordo professionis religiosae*, „Heiliger Dienst” 27 (1973), s. 121–126; S. Marsili, *Un esempio di adattamento nel „Rito della professione religiosa”*, „Rivista Liturgica” 63 (1976), s. 98–109; Z. Jamróz, *Odnowiona liturgia profesji zakonnej kobiet*

zwłaszcza że do tego czasu nie było specjalnego rytuału na tę okoliczność, jak to miało miejsce choćby w przypadku obrzędu konsekracji dziewic zamieszczonym w Pontyfikale rzymskim, a po Soborze Watykańskim II tylko poprawionym. Aktualnie będziemy mieli okazję powszechniej spotykać się z tą problematyką w związku z przeżywaniem Roku Życia Konsekrowanego³ i ostatnio przygotowaną edycją polskiego tłumaczenia nowej księgi *Obrzędów profesji zakonnej*.

W niniejszym opracowaniu nie będziemy wprost prezentować nowego rytuału, gdyż literatura na ten temat, jak i publikacje rodzime są dostępne w języku polskim⁴. Zajmiemy się natomiast szczególnym statusem teologicznym profesji w kontekście życia liturgicznego chrześcijanina. Aby ukazać relację sakramentalium profesji zakonnej do liturgii, skorzystamy z tekstów nowych obrzędów profesji zakonnej oraz z formularzy mszy obrzędowych na okoliczności związane z profesją, by zobaczyć, czy ich teologia pozwala wyjaśnić zagadnienie postawione w temacie opracowania.

Profesja zakonna należy do sakramentaliów, ale zważywszy na relację między sakramentami i sakramentaliami, warto ukazać znaczenie profesji zakonnej dla życia sakramentalnego i dla dojrzałego oraz skuteczniejszego uczestnictwa w liturgii, czyli znaczenie profesji dla *participatio actuosa* w istotnym obszarze życia Kościoła, jakim jest liturgia.

W tym celu na początku poświęcimy nieco uwagi sakramentaliom i miejscu profesji zakonnej w klasyfikacji sakramentaliów. Następnie omówimy główne aspekty teologiczne obrzędu profesji pod kątem ich

---

w „*Ordo professionis religiosae*”, „*Studia Theologica Varsaviensia*” 1 (1982), s. 131–156; F. Małaczyński, *Odnowiona liturgia ślubów zakonnych*, „*Ruch Biblijny i Liturgiczny*” 39 (1985), s. 482–490; J. Pyrek, *Podstawy teologiczne odnowy życia zakonnego*, „*Homo Dei*” 54 (1985), s. 5, 14; A. Boni, *La professione religiosa*, „*Vita consacrata*” 27 (1991), s. 316–326; C. Krakowiak, *Profesja zakonna według „Ordo professionis religiosae” (1970)*, [w:] *Misterium Christi*, t. 4, red. W. Świerzawski, Sandomierz 2013, s. 247–280; W. Świerzawski, *Profesja rad ewangelicznych*, Sandomierz 2015³.

³ Papież Franciszek ogłosił Rok Życia Konsekrowanego od początku adwentu 2014 do 2 lutego 2016 roku.

⁴ Np. C. Krakowiak, *Profesja zakonna według „Ordo professionis religiosae” (1970)*, [w:] *Misterium Christi*, t. 4, red. W. Świerzawski, Sandomierz 2013, s. 247–280.

bezpośrednich odniesień do innych sakramentów, w jakich zwykle uczestniczy osoba zakonna. Sformułowane wnioski będą wyjaśnieniem postawionej w temacie tezy.

1. Miejsce i definicja profesji zakonnej w kanonie sakramentaliów

Dla porządku zacznijmy od przypomnienia, czym są sakramentalia. Konstytucja o liturgii, idąc za encykliką Piusa XII *Mediator Dei*, określa sakramentalia w następujący sposób: „Oprócz tego [sakramentów] święta Matka Kościół ustanowił sakramentalia. Są to znaki święte, które z pewnym podobieństwem do sakramentów oznaczają skutki, przede wszystkim duchowe, a osiągają je przez modlitwę Kościoła. Przygotowują one ludzi do przyjęcia głównego skutku sakramentów i uświęcają różne okoliczności życia”⁵. *Katechizm Kościoła katolickiego* powołuje się na tę definicję⁶ i podtrzymuje stwierdzenie o ścisłej współzależności sakramentów i sakramentaliów, mocno dowartościowując te ostatnie.

Sakramentalia pełnią funkcję wspierającą i ukierunkowującą na centralne i nieodzowne dla życia chrześcijańskiego wydarzenie, jakimi są spotkania człowieka z Chrystusem w liturgii sakramentów. Wiadomo, że liturgia posługuje się nieco innym językiem niż ten z codziennej ludzkiej komunikacji, chociaż z drugiej strony jest głęboko zakorzeniona w bazie kulturowej i antropologicznej człowieka. Wyrasta z niej i prowadzi do jej rozwoju oraz pełnej dojrzałości w sensie kształtowania ludzi nowych, czyli zbawionych. Język biblijny stosuje dla tej nowości wyrażenia „nowy człowiek”, „nowa ziemia”, a my dzisiaj często mówimy o nowej cywilizacji lub wręcz „cywilizacji miłości” tak często wspominatej przez św. Jana Pawła II. Owa specyfika liturgii wymaga pewnych czynników, które wpływałyby na lepszą percepcję i adaptację człowieka w realia misterium Chrystusa obecnego i działającego w liturgii, i które niwelowałyby jakąś

⁵ Sobór Watykański II, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 60.

⁶ Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, 1667.

nieadekwatność lub niewrażliwość na język i sposób przychodzącego Boga zapraszającego nas do odpowiedzi i współdziałania.

Taką funkcję pełnią między innymi sakramentalia, które swoją strukturą przypominają sakramenty, ale mają szerszy zasięg także pod względem swojego zakotwiczenia w naturze. Wiemy, że kontekstem sakramentów i środowiskiem ludzkiej egzystencji jest cały kosmos, który ma się poddać Bożej ingerencji i woła o tę ingerencję za pośrednictwem ludzi przemienianych działaniem Chrystusa w Kościele (por. Rz 8, 19–22). Kościół, który buduje swoją jedność z Chrystusem poprzez sakramenty i osiąga swoje *consummatio* w Eucharystii, rozszerza komunie z Chrystusem i podtrzymuje ją bądź ożywia jej pragnienie za pośrednictwem różnych okoliczności, osób i przedmiotów. Czyni to swoją modlitwą i intencją poddania się z całym swoim środowiskiem pod wpływ Bożego misterium.

Ta duchowa aktywność, choć czerpie z misterium paschalnego, to wykazuje swoją skuteczność raczej od strony subiektywnej, czyli dzięki modlitwie i wierze Kościoła (*ex opere operantis*)⁷. Wyraża się ta aktywność określonymi obrzędami zwanymi dla odróżnienia sakramentaliami. Są one podobne do sakramentów, ale mają wobec nich rolę służebną. Przygotowują one wiernych na przyjęcie sakramentów, uświęcają życie ludzkie w różnych jego okolicznościach oraz mają charakter wyjaśniający w stosunku do sakramentów. Są one ściśle związane z potrzebami ludu Bożego, z jego kulturą i historią w określonym regionie i epoce, a także odnoszą się do godności człowieka, do jego więzi z Bogiem i do wartości, która z tej więzi wynika.

Między sakramentami a sakramentaliami zachodzi ściśle współbrzmienie, i chociaż sakramentalia nie są konieczne do zbawienia, to jednak niekorzystanie z nich mogłoby nawet oznaczać religijny minimalizm lub jakąś ważną lukę w świadomości wiary. Sakramentalia wspomagają życie religijne i przyczyniają się do owocniejszego korzystania z sakramentów. Można powiedzieć, że są nawet przyporządkowane sakramentom. W tych funkcjach będziemy chcieli ukazać profesję zakonną i potwierdzić, że

---

⁷ Por. A. J. Chupungco, *Ladattamento dei sacramentali: principi e possibilità*, dz. cyt., s. 252; B. Nadolski, *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 1430.

życie chrześcijańskie stanowi całość, a sakramentalia przyczyniają się do jego integracji w znaczeniu liturgiczno-zbawczym.

Pierwsze wieki nie znały takich określeń jak „profesja zakonna” (*professio religiosa*), ofiarowanie się Bogu (*propositum sacrum*) czy ślub zakonny (*votum religionis*). Dopiero spore doświadczenie życia oddanego wyłącznie Bogu i zbawieniu świata doprowadziło około VIII wieku do wypracowania aktu profesji o znaczeniu uroczystego zobowiązania do podjęcia życia monastycznego. Najstarsza forma profesji odnosiła się do wyrzeczenia się świata i naśladowania Chrystusa⁸. Obrzęd profesji monastycznej i zakonnej rozwinął się jako konsekwencja konsekracji dziewic, która była pierwotna w stosunku do niego. Pierwszy kompletny rytuał profesji monastycznej znajdujemy na przełomie V i VI wieku w VI rozdziale dzieła Pseudo-Dionizego Areopatyty *Hierarchia ecclesiastica*. Opisuje on tzw. „misterium konsekracji monastycznej”, wyszczególniając trzy stany: katechumeni (*purificandi*), wierni (*illuminandi*) i mnisi (*perfectionandi*), którzy dążyli do doskonałości i ewangelicznej pełni, pragnąc nią żyć już na ziemi⁹. Ci ostatni byli podmiotem konsekracji monastycznej, która związana była ściśle z profesją.

Najstarsza formuła wskazująca na życie monastyczne znajduje się w wyrażeniu *homologia pros Theon* (pakt, przymierze z Bogiem). Przedmiot tego paktu wyraźnie określają perykopy ewangelijne, w których Jezus obwieszcza swoim uczniom tę zależność. Jest to wybór Boga ponad wszystko (Mt 10, 37; Mk 19, 21), zaparcie się siebie i pójście z Chrystusem (Mt 16, 24; Łk 9, 23. 25), bezżeństwo dla Królestwa Bożego (Mt 19, 12). Wymagania te łączą się z terminami: wyrzeczenie i nawrócenie (gr. *apotaxis* lub *apotaghe*, łac. *abrenuntiatio, conversio*). Ponad tymi aspektami góruje motyw pozytywny, który polega na naśladowaniu Chrystusa i pójściu zgodnie ze stanem wybrania przez Niego. W drugiej połowie IV wieku zobowiązania dziewic, które były składane prawdopodobnie prywatnie, przekształcały się stopniowo w formę publiczną jako celebracja liturgiczna. Według

⁸ Por. M. Augé, *La professione monastica e religiosa*, [w:] *I sacramentali e le benedizioni*, red. I. Scicolone, A. Nocent, M. Augé, D. Sartore, A. M. Triacca, et al., Genova 1992², s. 48 (Anàmnesis, 7).

⁹ Por. M. Augé, *La professione...*, art. cyt., s. 47n.

Kasjana za akt profesji uznawano akt przyjęcia do monasteru. Po Kasjanie pierwszym dokumentem o wiele dokładniej opisującym obrzęd profesji była *Reguła Mistrza* (cap. 89), z której skorzystał św. Benedykt i stworzył bazę dla obrzędu profesji monastycznej na Zachodzie¹⁰.

Profesja zakonna to sakramentalium, które oznacza i uzdalnia przede wszystkim do związania się ślubami z Bogiem i z określoną wspólnotą. Nałożenie habitu pełniło rolę znaku przynależności do danej wspólnoty w przypadku klasztoru, przyjęcia tonsury w przypadku kleryka, a nałożenie welonu w przypadku dziewicy. W rytuałach z X wieku spotykamy dłuższe lub krótsze dialogi między opatem a składającym profesję, które zawierały szereg pytań mających za zadanie upewnić się o wolności decyzji kandydata. Istotnym elementem tych pytań było odniesienie do radykalizmu nawrócenia i odnowy życia (*conversio morum*) oraz wyrzeczenia się „tego świata”, co zasadniczo przypominało dialog przedchrzcielny¹¹. I chociaż nie ma widocznej wzmianki o tym sakramencie, to jednak teologicznym antecedensem tych decyzji był chrzest, od którego ontyczna przemiana się zaczyna i dąży do kontynuacji. Potwierdza to choćby to rytualne stwierdzenie przełożonego: „Dominus qui incoepit, ipse perficiat”, które występuje także we współczesnych obrzędach profesji. Uświadamia ono, że akt profesji jako dogłębnej odpowiedzi na Boże wezwanie ma swój początek we wcześniejszej Bożej ingerencji, przede wszystkim w chrzcie i bierzmowaniu, oraz że jest on wyrazem odpowiedzi na tę ingerencję, a jednocześnie wyznaniem wiary w dalszą Bożą pomoc, która gdy jest przyjęta przez człowieka, może go doprowadzić do świętości, czyli do pełnej realizacji powołania (*perfectio*).

Ta pomoc przychodzi przede wszystkim w sakramentach pokuty i Eucharystii, ale także i przez sam akt profesji, który jako sakramentalium zapewnia łaskę współdziałania z Bożymi natchnieniami i daje łaskę uczynkową wspomagającą w rozwijaniu ścisłego i widocznego przymierza z Bogiem i ze wspólnotą, która staje się dla ślubującego lokalnym Kościołem. Ślubowanie życia według rad ewangelicznych, które występuje już w formułach średniowiecznych, podkreśla charakter

¹⁰ Por. M. Augé, *La professione...*, art. cyt., s. 49.

¹¹ Por. tamże, s. 51.

zobowiązań wobec wspólnoty, ale nigdy nie przysłania głównego rysu profesji, jakim jest złączenie z Chrystusem i wspólnotą-Kościółem. Ten chrystocentryczny i eklezjalny wymiar profesji był zawsze obecny w obrzędzie profesji, choć nie zawsze wyeksponowany werbalnie. Odnowa soborowa zatroszczyła się o uwydatnienie tego, co w tym obrzędzie bardziej lub mniej ukryte przez wieki jest najistotniejsze. Jest to Misterium Chrystusa i Kościoła, Misterium Paschalne, w które zostaliśmy wszczępieni przez chrzest i zależnie od powołania jesteśmy na różne sposoby uczestnikami tego Misterium¹². W ten sposób sakramentalia odzwierciedlają najważniejszą prawdę liturgii, prawdę o powołaniu do udziału w Misterium Chrystusa i Kościoła. Profesja zakonna odgrywa w tym względzie poważną rolę.

2. Opcja liturgiczna profesji zakonnej

Jeśli chodzi o status profesji zakonnej, to była ona, podobnie jak benedykcja opata i inne sakramentalia ustanawiające, traktowana jako sakrament. Decydująca była w tym właśnie cecha konstytutywna, która wpływała na ustanowienie nowego statusu i funkcji osoby w Kościele. Nowe imię i szata zakonna potwierdzały analogię chrzcielną i były znakiem nowego życia, niejako powtórnego narodzenia osoby dla Boga i dla uczestnictwa w dziele zbawienia. Ta definitywność interpretacji ślubów zakonnych i życia według rad ewangelicznych przyczyniła się zapewne do tego, że profesję można było uznać za sakrament, czyli widzialny znak niewidzialnej łaski Bożej. W tym przypadku był to znak radykalnego podjęcia życia zbawionych zgodnie z chrzcielną zasadą: śmierć dla grzechu i życie dla Boga. Profesja zakonna oznaczała całkowite oddanie się Bogu

---

¹² *Ordo professionis religiosae*, Wstęp, 1. We Wstępie teologiczno-pastoralnym do księgi *Obrzędów profesji zakonnej* znajdujemy ten rys w samym zapisie i w soborowej literaturze podanej w przypisach: „Liczni wierni, powołani przez Boga, składając śluby zakonne poświęcają się na Jego służbę oraz dla dobra ludzi, a przez praktykowanie rad ewangelicznych usiłują dokładniej naśladować Jezusa Chrystusa. Dzięki temu łaska otrzymana na chrzcie świętym przynosi w ich obfitsze owoce”; por. KK 43, DZ 1.

oraz porzucenie świata, czyli śmierć nie tylko dla grzechu, ale także dla okazji do grzechu, by jeszcze będąc na ziemi, podjąć za nie ekspiację¹³. Skutkiem tego obrzędu było wejście do nowego stanu we wspólnocie Kościoła łączone niejednokrotnie w tradycji przez analogię do chrztu jako ponownego narodzenia związanego z odpuszczeniem grzechów¹⁴. Profesja łączyła się z przyjęciem nowego imienia, szaty zakonnej i we wczesnych wiekach z zupełnym wycofaniem się z kontaktów ze światem.

Profesja zakonna kształtowała swoje teologiczne znaczenie także w związku z różnymi formami obrzędowymi wyrażającymi zobowiązania profesja wobec Boga i Kościoła. Tradycja życia zakonnego zna trzy zasadnicze typy obrzędów profesji zakonnej: *super altare, in manibus i super Hostiam*¹⁵. Każdy z nich ukazuje profesję w określonej formie obrzędowej i ustawia profesja w różnych okolicznościach, zależnie od rodzaju profesji: a to wobec ołtarza, a to wobec przełożonego, a to wreszcie wobec Hostii, które stają się niejako kryterium nadającym profesji pewną specyfikę. Ołtarz jako miejsce sprawowania Eucharystii i symbol ofiary całopalnej wskazywał na całkowite wyrzeczenie się siebie i porzucenie świata. Włożenie rąk w dłonie przełożonego w czasie składania profesji¹⁶ akcentowało świadome podporządkowanie swojej woli Bogu w osobie przełożonego, a ślubowanie wobec Hostii przed przystąpieniem do komunii świętej uwydatniało obecność Boga i znaczenie każdej komunii świętej, która potwierdzała istotę życia zakonnego i w ogóle zbawienia. Współczesna teologia wydaje się eksponować w profesji nie tyle różne

---

¹³ Por. J. Rusiecki, *Powstanie i rozwój wczesnych form obrzędu profesji zakonnej*, [w:] *Introibo ad altare Dei*, red. S. Szczepaniec, Kraków 2008, s. 467–471.

¹⁴ Por. Cz. Krakowiak, *Profesja zakonna...*, art. cyt., s. 249.

¹⁵ Por. M. Augé, *La professione...*, art. cyt., s. 52–56; C. Krakowiak, *Profesja zakonna...*, art. cyt., s. 249n; także: A. Petrani, *Zakonna profesja «in manus»*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 10 (1963) z. 4, s.113–123; N. Hausman, *Pour la «Professio super Hostiam»*. *Une étude du «Rituel de la Profession religieuse»*, „Nouvelle Revue Théologique” 110 (1988), s. 729–742.

¹⁶ Obyczaj wywodzący się z czasów feudalizmu, w którym wasal wyrażał swoje oddanie się panu. Szerzej na ten temat: C. Krakowiak, *Profesja zakonna...*, art. cyt., s. 250; A. Petrani, *Zakonna profesja...*, art. cyt.

szczegółowe aspekty, co samego Chrystusa, który powołuje i dla którego osoba pragnie żyć i naśladować Go w tych właśnie wymienionych, jak i innych jeszcze aspektach. Wszystkie te aspekty profesji ustąpiły miejsca opcji liturgicznej, chrystocentrycznej i personalistycznej, jaką obrał Sobór Watykański II.

We wstępie do nowej księgi *Obrzędów profesji zakonnej* czytamy o ścisłym związaniu osób konsekrowanych z Chrystusem eucharystycznym i z celebracją Eucharystii: „Sam bowiem Kościół przyjmuje śluby od tych, którzy je składają, swą publiczną modlitwą wyprasza im pomoc i łaskę u Boga, poleca ich Bogu i udziela im duchowego błogosławieństwa, łącząc ich ofiarę z Ofiarą eucharystyczną”¹⁷.

Zamysłem Soboru Watykańskiego II było przywrócenie świadomości, że wszystkie dziedziny życia Kościoła i wszystkie stany uczestniczą w misterium paschalnym Chrystusa. Chodziło o uporządkowanie hierarchii ważności. Najbardziej stało się to widoczne w reorganizacji roku liturgicznego. Zasadniczo wspomniane wyżej opcje: ofiarna miłość, posłuszeństwo i komunია z Chrystusem mieszczą się w wizji paschalnej, gdyż są to postawy, które objawia w sposób najdoskonalszy sam Jezus Chrystus. Zredukowano jedynie zewnętrzne formy poszczególnych rodzajów profesji na konto uwydatnienia Chrystusa jako jedynej doskonałej ikony całopalnego powierzenia się Bogu. Profesja stała się czytelnyim znakiem oddania się Chrystusowi analogicznie do Jego oddania się Bogu Ojcu.

Jest oczywiste, że w związku z taką opcją większego znaczenia nabrała struktura misterium: Chrystus i Kościół, a w konsekwencji liturgia, w której się ono uobecnia, w szczególności sakramenty chrztu i Eucharystii. Z tego względu moc sakramentów staje się źródłem i gwarancją życia konsekrowanego, a profesja rad ewangelicznych nie jest już faktem prywatnym, lecz wydarzeniem eklezjalnym. Życie konsekrowane powinno być życiem ochrzczonego – namaszczonego i uczestniczącego w Eucharystii we wspólnocie Kościoła¹⁸. Odniesienie do chrztu i Eucharystii wiąże się również z soborowym nurtem powrotu do źródeł. Duchowość pierwotnego

¹⁷ *Ordo professionis religiosae*, Wstęp, 2.

¹⁸ Por. A. M. Triacca, *Fondamenti liturgico-sacramentali delle forme di «vita di consacrazione»*, „Rivista liturgica” 3 (1973), s. 297–300.

Kościół skoncentrowana była wokół tych dwóch sakramentów jako podstawowych dla życia chrześcijańskiego. Wyrazem tej zmiany są euchologie z nowego rytuału nawiązujące do chrztu i chociaż nie wprost – do Eucharystii oraz msze obrzędowe, które automatycznie tworzą liturgiczny kontekst profesji i odnoszą ten akt do misterium Eucharystii. Potwierdzają to euchologie nowych formularzy.

3. Chrzcielne implikacje obrzędu profesji

Odnowione obrzędy profesji zakonnej wyraźnie nawiązują do *arche* życia ewangelicznego, które ma być naśladowaniem Chrystusa. Tym źródłem jest chrzest, czyli zapoczątkowanie przez „zanurzenie” w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa (por. Rz 6, 3–5), „ponowne narodzenie”, *regeneratio*. We wstępie do obrzędów został zaznaczony status profesji jako zobowiązanie do praktykowania rad ewangelicznych¹⁹. Profesja funkcjonuje nie tylko w kluczu służby i poświęcenia, ale ze względu na dokładniejsze naśladowanie Chrystusa ukazuje szczególną z Nim relację. Jest ona obiektywnie realna ze względu na wydarzenie chrzcielne. Profesja zakonna umieszczona na linii liturgicznego *continuum* przyczynia się do tego, że „łaska otrzymana na chrzcie świętym przynosi w nich [składających śluby] obfitsze owoce”²⁰. Sakramentalium to jest przewidziane jako wsparcie w realizacji chrzcielnego powołania dla tych, którzy zostali zaproszeni przez Chrystusa do życia według rad ewangelicznych.

3.1. Chrzest jako warunek i źródło profesji zakonnej

Aluzje chrzcielne przenikają cały obrzęd i choćby nawet nie zostało użyte słowo „chrzest”, to wyczuwalne jest odniesienie do tego wydarzenia przez wezwania do takiego sposobu życia, który bezpośrednio z chrztu wynika. Jest to życie nowe, które polega na radykalnym naśladowaniu Chrystusa ukrzyżowanego, ubogiego, czystego i posłusznego, na służeniu

¹⁹ *Ordo professionis religiosae*, Wstęp, 1.

²⁰ *Ordo professionis religiosae*, Wstęp, 1; por. KK 45.

człowiekowi, wypełnianiu Ewangelii i braterskiej miłości, poświęceniu się Bogu i królestwu Bożemu. W nowym obrzędzie Kościół posuwa się jednak jeszcze dalej w jednoznacznym odwołaniu się do chrztu i podobnie jak to zostało zasygnalizowane we wstępie teologiczno-pastoralnym, uwydatnia znaczenie chrztu *expressis verbis*. Następuje to już w dialogu z kandydatami do ślubów, gdy celebrans zadając pytanie o ich gotowość, odnosi się do chrzcielnej konsekracji dokonanej już wcześniej przez samego Boga: „Drodzy synowie (bracia), których poświęcił Bóg już w sakramencie chrztu, przez obmycie wodą i dar Ducha Świętego; pytam każdego z was: Czy chcesz poprzez śluby zakonne jeszcze ściślej zjednoczyć się z Bogiem?”²¹.

Zarówno teksty biblijne, jak i euchologiczne obrzędu profesji zakonnej powinny być interpretowane łącznie, gdyż w tych zestawach są źródłem teologii tego aktu. Podkreślają one przede wszystkim jego chrystocentryzm. Akt ten jest włączony w historię zbawienia i ukazuje źródło powołania, jakim jest sam Bóg działający przez swojego Ducha i który od wieków zaplanował, by stawić nas przed sobą nieskalanych i świętych (por. Ef 1, 4–5). W tym celu upodabnia nas do swojego Syna ontycznie przez chrzest, a moralnie przez powołanie do życia tak jak On. Życie osób składających profesję jest więc świadomie podjętym etycznym rozwinięciem ontycznego faktu stania się nowym człowiekiem *en Christo*.

W skrutynium poprzedzającym profesję wzmianka o chrzcie stanowi punkt wyjścia do deklaracji o rozwijaniu konsekwencji tego daru. Celebrans pyta o wolę „ściślejzego zjednoczenia się z Bogiem” i o „doskonalsze naśladowanie Chrystusa”, które jest możliwe na drodze rad ewangelicznych. Stopień wyższy zastosowany do określania istotnych aspektów życia wiarą wskazuje na zobowiązanie się do czegoś „więcej”. W swoim powołaniu kandydaci do ślubów rozpoznają wezwanie do *magis*. Jezus pytał Piotra, zanim powierzył mu specjalną funkcję wśród Apostołów: „Czy miłujesz Mnie więcej aniżeli ci?” (por. J 21, 15). Składający profesję zobowiązują się do tego „więcej”, bo właśnie to „więcej” jest ich misją w Kościele.

---

²¹ *Ordo professionis religiosae*, Obrzędy profesji czasowej w czasie Mszy świętej, 27.

3.2. Chrzest zasadą profesji zakonnej

Znamiennym odniesieniem do chrztu jest wzmianka o chrzcielnej śmierci dla grzechu i zwróceniu się do Boga. W obrzędzie profesji wieczystej celebrans zwraca się do kandydatów: „Drodzy synowie (bracia), którzy już przez chrzest umarliście dla grzechu i zostaliście poświęceni Bogu; pytam każdego z was: Czy chcesz przez wieczyste śluby zakonne jeszcze doskonalej poświęcić się Bogu?”²². W tych sformułowaniach znowu pojawia się owo „więcej” (*magis*), które świadczy o kontynuacji czegoś, co już się wcześniej zaczęło. Tym razem chodzi o „doskonalsze” poświęcenie się Bogu. Warto zwrócić uwagę, że wstęp do pytania o tę deklarację odnosi się do najbardziej radykalnej w sensie ontologicznym i źródłowym transformacji, jaką jest śmierć i nowy początek. W przypadku chrztu jest to oczywiście śmierć dla grzechu i życie dla Boga. W profesji wieczystej chodzi o radykalne zastosowanie się do tej prawdy, która jest tą ostateczną decyzją i zobowiązaniem się do ewangelicznego „więcej” nieodwołalnie przez całe życie. Chrzest sprawia tę zmianę, zapoczątkowując możliwość nowej jakości życia, natomiast w gestii człowieka jest decyzja na jakość świadectwa o tym fakcie. Profesi zobowiązują się do radykalnego „więcej”. Tak więc sakramentalium profesji jest szansą na rzeczywiste rozwijanie darów otrzymanych na chrzcie i nieustanny wzrost ziarna, by wydało plon jak najobfitszy, służąc zbawieniu wielu.

3.3. Profesja wzmocnieniem w realizacji łaski chrztu

Odwołania do chrztu przy okazji profesji zakonnej spotykamy w specjalnych formularzach mszalnych ułożonych na tę okazję i zalecanych przez prawodawstwo soborowe. Kolekta z mszy na dzień profesji wieczystej przypomina o tym agapicznym *continuum*, które bez względu na obrany później stan ma swój początek w sakramencie chrztu. A. M. Triacca twierdzi, że faza chrzcielna zmierza ku dojrzałości w profesji rad ewangelicznych²³. Profesja jest tu widoczna jako kontynuacja i wzmocnienie

²² *Ordo professionis religiosae*, Obrzędy profesji wieczystej w czasie Mszy świętej, 57.

²³ Por. A. M. Triacca, *Fondamenti liturgico-sacramentali* ..., art. cyt., s. 306.

łaski chrzcielnej, która jednak zawsze jest zasadnicza i stanowi niejako oś chrześcijańskiej tożsamości. „Panie, Ty zechciałeś w tych sługach Twoich wzmocnić łaskę chrztu, aby ochotniej postępowali śladami Twojego Syna, spraw, aby nieustannie dążąc do ewangelicznej doskonałości, pomnażali świętość Kościoła i jego apostołską żywotność”²⁴.

W trosce o owocność tej łaski Bóg daje niektórym łaskę powołania do szczególnej gorliwości o świętość Kościoła oraz chętnie i twórcze naśladowanie Chrystusa. Wyraża się ono w pragnieniu związania się z Chrystusem przez profesję rad ewangelicznych. To sakramentalium zapewnia pomoc Bożą w spełnieniu chrzcielnego powołania z większą skutecznością. Słowa kolekty wypowiedziane na początku celebracji uświadamiają wielki sens takiego powołania i ożywiają pragnienie łask, jakich Bóg udziela w ramach profesji zakonnej, przygarniając poślubioną osobę i jeszcze bardziej uzdalniając ją do współpracy w dziele zbawienia świata. Ożywiona gorliwość prowadzi do nieustannego „doskonalenia” i „pomnażania”. Pragnienie to wyraża się w modlitwie powszechnej, a zwłaszcza w jednym z wezwań: „Błagajmy Boga za tych wszystkich, którzy dzisiaj ślubowali zachować rady ewangeliczne, aby przez konsekrację zakonną pomnażała się w nich świętość, do której zostali wezwani przez chrzest”²⁵.

Alternatywny formularz mszy na śluby wieczyste przytacza kolektę, która odnosi się do łaski chrztu z perspektywą pełnego rozwoju w życiu na drodze rad ewangelicznych: „Panie, Ojczy święty, utwierdź łaskawie postanowienia Twoich sług N. i N. i spraw, niech łaska chrztu świętego, którą na nowo pragną umocnić przez złożenie ślubów zakonnych, osiągnie w nich pełny rozwój, aby Twemu Majestatowi oddawali należną chwałę i z apostołską gorliwością rozszerzali królestwo Chrystusa”²⁶. Odniesienie do chrztu polega na tym, że chrzest jest wprowadzeniem do życia z Bogiem, a profesja zakonna ma ułatwić mu „pełny rozwój”. Dzięki uprzedzającej łasce człowiek odczytuje powołanie do radykalnej odpowiedzi na łaskę odkupienia i zobowiązuje się do twórczego uczestnictwa

²⁴ Kolekta, Msza na dzień wieczystej profesji zakonnej A, *Ordo professionis religiosae*.

²⁵ *Ordo professionis religiosae*, Formuły modlitwy powszechnej, Msza na dzień profesji zakonnej, 95/12.

²⁶ Kolekta, Msza na dzień wieczystej profesji zakonnej B, *Ordo professionis religiosae*.

w życiu Bożym i w życiu Kościoła, co wyraża przez realne życie we wspólnocie zakonnej²⁷. Profesja jest rzeczywistością eklezjalną. Jest to powołanie do służby Bogu i ludziom. Przyczynia się ono do budowy Kościoła²⁸ i podobnie jak konsekracja czyni osoby znakiem eschatologicznym dla świata, uzdalniając je do doskonalszego uczestnictwa w kulcie Kościoła. Chrzest i Eucharystia tworzą fundament ontologiczny kościelności w życiu zakonnym. Jest on konieczny w powołaniu do misji, gdyż to sam Bóg, a nie jedynie człowiek, wychodzi do ludzi z dobrą nowiną i łaską, która przemienia i daje zbawienie. Przejdźmy jeszcze do wątku eucharystocentrycznego profesji zakonnej.

4. Profesja zakonna w kontekście Eucharystii

Relacja profesji zakonnej do Eucharystii została najbardziej wyeksponowana przez sam fakt celebracji ślubów podczas mszy świętej oraz przez ułożone na tę okoliczność nowe formularze mszalne. Mamy aktualnie cztery formularze mszy związane z profesją: jeden na dzień pierwszej profesji zakonnej, dwa na dzień wieczystej profesji zakonnej i jeden na dzień odnowienia profesji zakonnej. W porównaniu z poprzednimi tekstami ukazują one zdecydowanie wymiar chrzcielny i eklezjalny profesji, co szczególnie kieruje nas w stronę Eucharystii jako ziemskiego wypełnienia powołania²⁹. Zamieszczone w nich euchologie, a zwłaszcza modlitwy po komunii, zwracają uwagę na dwie istotne funkcje Eucharystii: uzdolnienie do wypełnienia ślubów zakonnych i kształtowanie postawy osoby konsekrowanej. Oba te znaczenia są uzasadnione realną obecnością Chrystusa i Jego niezastąpioną rolą w życiu chrześcijanina.

---

²⁷ Por. *Ordo Professionis Religiosae*, 65, 151; czytanie nr 241.

²⁸ Por. M. Augé, *La professione...*, art. cyt., s. 59; także: *Ordo professionis religiosae* cz. I, nr 67, 143; cz. II, 72, 159; Msza z profesji wieczystej, nr 67, 76; KK 44.

²⁹ Por. P. Raffin, *Liturgie de l'engagement religieux: le nouveau rituel de la profession religieuse*, „La Maison Dieu” 104 (1970), s. 162.

4.1. Uzdolnienie do wypełnienia ślubów

Uczestniczenie w Eucharystii stwarza najwłaściwsze i źródłowe środowisko dla rozwijania dyspozycji profesja i profeski. To, co wydarza się *ex opere operato*, kształtuje i dopełnia osobiste dzieło *ex opere operantis*³⁰. Modlitwa po komunii z racji swojego miejsca w akcji liturgicznej zwraca uwagę na fakt zjednoczenia z Chrystusem i jego znaczenie w podejmowaniu życia radami ewangelicznymi, które jest naśladowaniem Chrystusa: „Panie, przyjęliśmy Ciało i Krew Twojego Syna, które napełniły nas radością, spraw, aby ich mocą Twój słudzy wiernie wypełniali złożone śluby i chętnie Tobie służyli”³¹. „Panie, niech nas napełnia radość z dzisiejszej uroczystości złożenia ślubów zakonnych i przyjęcia Najświętszego Sakramentu, spraw łaskawie, aby wzrastające dzieło pobożności napełniało gorliwą miłością twoich wiernych, a te nasze siostry do służby Kościołowi i bliźnim”³². Owa radość będąca owocem przyjęcia Chrystusa eucharystycznego stanowi podłoże paschalnej i zwycięskiej postawy, która wynika z powierzenia się Bogu. Radość paschalna pochodząca od Chrystusa to radość zakorzeniona Bogu, który nie zawodzi i pokonuje wszelkie przeszkody godzące w wierność. Chrystus paschalny chce spełnić w swoich uczniach obietnicę sprzed męki: „Znowu jednak was zobaczę i rozraduje się wasze serce, a radości waszej nikt wam nie zdoła odebrać” (por. J 16, 20–24). Może to czynić w nas, kiedy pozostajemy z Nim w łączności i pozwolimy Mu w sobie działać.

Z kolei profesja wpływa na lepsze przyjęcie Chrystusa w Eucharystii. Osoba składająca śluby przez swoje powołanie i zobowiązanie wyraża bowiem największe pragnienie i troskę o jedność z Chrystusem, jest zatem najbardziej predestynowana do doświadczania radości paschalnej pochodzącej od Chrystusa i obiektywnie dostępnej w każdej Eucharystii. Eucharystia jest doświadczeniem Boga w wierze, które w języku biblijnym

³⁰ Por. A. M. Triacca, *Fondamenti liturgico-sacramentali...*, art. cyt., s. 313.

³¹ Modlitwa po komunii, Msza w dzień pierwszej profesji zakonnej, *Ordo professionis religiosae*.

³² Modlitwa po komunii, Msza na dzień wieczystej profesji zakonnej B, *Ordo professionis religiosae*.

rozumiemy jako „ogłądanie Boga” *in mysterio* i dla którego Jezus w Kazaniu na Górze zaleca czystość serca³³. Profesja czystości, kluczowa dla życia zakonnego, z założenia wzmacnia tę dyspozycję i jednocześnie pozwala na ściślejsze jednoczenie się z Chrystusem w Eucharystii. Z kolei Eucharystia odnawia w osobie konsekrowanej możliwość wierności i życia według modelu Chrystusa czystego, ubogiego, posłusznego. Ten z kolei sposób życia zapewnia wzrost pragnienia jedności z Umiłowanym i coraz ściślejsze z Nim zjednoczenie w Eucharystii. Osoba konsekrowana żyje więc w stałym pragnieniu Eucharystii, a uczestnicząc w komunii eucharystycznej jest zdolniejsza do wypełnienia wymagań rad ewangelicznych. Widać wyraźnie jakieś sprzężenie zwrotne między sakramentem a sakramentarium, które pokazuje, jak one wzajemnie się wzmacniają i tworzą ścisłą więź i współzależność.

4.2. Kształtowanie postawy osoby konsekrowanej

W modlitwie nad darami wyraża się prośbę o przyjęcie życia tych, którzy przez profesję wyrazili swoje pragnienie stania się żertwą: „Panie, przyjmij łaskawie dary i modlitwy Twoich sług, którzy ślubowali zachowanie rad ewangelicznych, i utwierdź ich w Twojej miłości”³⁴. Gotowość do uległości wobec Boga i wierności Bogu umacnia się pod wpływem Bożej miłości, która ciągle uprzedza i utwierdza. „Wystarczy ci mojej łaski” – słyszał św. Paweł od Boga (por. 2 Kor 12, 9), a św. Jan zapewnia w swoim Liście, że to Bóg pierwszy nas umiłował (por. 1 J 4, 19) i że możemy w to wierzyć dzięki działaniu Ducha Bożego w nas (por. 1 J 4, 13. 16). Nie wprost dowiadujemy się z tych tekstów, że w liturgii winniśmy wszyscy, a szczególnie osoby konsekrowane, przywoływać Ducha Świętego. Epikleza naszego serca wywoływana łaską sakramentu bierzmowania powinna być naturalną postawą wobec darów Bożych, których Bóg chce

---

³³ Por. ciekawe studium na temat czystości serca i życia liturgicznego: B. Nadolski, *Czystość serca a liturgia*, „Communio” 6 (1988), s. 66–75; Śr. le Gall, *Czystość serca i dar łoż*, „Communio” 6 (1988), s. 102–105.

³⁴ Modlitwa nad darami, Msza na dzień wieczystej profesji zakonnej A, *Ordo professionis religiosae*.

udzielać, by umożliwić nam wypełnienie powołania. Z kolei potwierdzenie miłości ze strony Boga rodzi pragnienie wspaniałomyślnej odpowiedzi miłości, która staje się coraz bardziej bezinteresowna i wytrwała. Każde przygotowanie darów odąd będzie okazją do odnowienia własnej całkowitej gotowości na Bożą wolę. Tomasz z Akwinu twierdził, że *votum professionis* jest najwyższym aktem kultu³⁵, który polega na zjednoczeniu z Chrystusem i oddaniu się Bogu Ojcu w Eucharystii³⁶. Nasz akt oddania się Bogu nieustannie podlega wydoskonaleniu i transformacji, upodabniając się do uległości samego Chrystusa Pana. Uczestnicząc w misterium Chrystusa, nabywa tym samym mocy soteriologicznej, stając się nośnikiem Chrystusowej dyspozycji, niejako sakramentem miłości i mądrości Chrystusa. Wyraża to Modlitwa nad darami z alternatywnego formularza: „Panie, przyjmij łaskawie dary Twoich służebnic i przemień je w Sakrament odkupienia, a te, które w ojcowskiej dobroci powołałeś do ochotniejszego naśladowania Twojego Syna, napełnij darami Ducha Świętego”³⁷. Ta dyspozycja, która w łączności z Chrystusem odradza się w każdej Eucharystii, będzie potem wyrażać się w zachowaniach wobec bliźnich i pełnieniu obowiązków każdego dnia. W tak odzyskanej uległości człowieka Duch Święty będzie miał lepsze możliwości działania i objawienia owoców swoich darów.

Modlitwy po komunii wskazują na liturgiczne *consummatio* profesji zakonnej, jaką jest sakramentalne zjednoczenie z Chrystusem. Prośba wyrażona po przystąpieniu do komunii eucharystycznej zwraca uwagę na akt liturgiczny i fakt ontologiczny: przyjęcie sakramentu i zjednoczenie z Synem Bożym. „Boże, nasz Ojcze, ze czcią przyjeśliśmy Najświętszy Sakrament, pokornie Cię prosimy, zapal ogniem Ducha Świętego serca tych sług Twoich, którzy ofiarowali się na Twoją służbę, i zjednocz ich ze

³⁵ Por. św. Tomasz z Akwinu, S. Th. IIa-IIae q. 186 a. 9, [cyt. za:] G. Baril, *Śluby zakonne a godność człowieka*, tłum. M. Michalik, „Communio” 6 (1985), s. 50.

³⁶ Jest to podstawa konsekracji, która zakorzeniona jest w sakramencie chrztu, a osiąga swoją pełnię w profesji rad ewangelicznych wzmacnianej w każdej Eucharystii – por. DZ 5.

³⁷ Modlitwa nad darami, Msza na dzień wieczystej profesji zakonnej B, *Ordo professionis religiosae*.

swoim Synem”³⁸. „Amen” wypowiedane podczas komunii świętej wskazuje na realne wejście w misterium Chrystusa i rozpoczęcie tego nowego realizmu *in mysterio*, poczynwszy od liturgii eucharystycznej aż po każdą chwilę życia³⁹.

Między jednym a drugim może być różnica i wtedy mielibyśmy do czynienia z przyjmowaniem Chrystusa niegodnym, rutynowym, a nawet świętokradzkim. Aby tego uniknąć, Kościół zachęca nas w tej eucharystii do wspomnienia na Ducha Świętego – „zapal ogniem Ducha Świętego serca tych sług Twoich” – i wołania o Jego ingerencję, która zapewnia prawdziwość i owocność uczestnictwa w liturgicznym akcie komunii świętej. Można w tym kontekście widzieć znaczenie sakramentu bierzmowania i powoływanie się na aktywną asystencję Ducha Świętego wynikającą z nałożenia rąk i trwającą nieprzerwanie w nas. Dlatego wystarczy przyjąć bierzmowanie tylko raz, bo jego skutki zawsze są aktualne, ale z kolei nie wystarczy tylko raz podczas przyjęcia tego sakramentu pamiętać i wzbudzać pragnienie tego Ducha. Zarówno w Eucharystii, jak i w sakramentaliach mamy do czynienia z koniecznością nieustannego powoływania się na Ducha Parakleta, bez którego mielibyśmy do czynienia jedynie z literą dobrej nowiny i nie pełnym obrazem samego Jezusa Chrystusa. Zjednoczenie z Chrystusem – „żyję już nie ja, ale żyje we mnie Chrystus” (Ga 2, 2) – jeśli jest przeżywane w wierze, rodzi gorliwość i postawę według Ducha Chrystusowego, co sprawia pełniejsze przyłgnięcie do Jezusa i uzdolnienie do czytelniejszego, skuteczniejszego świadectwa o tym, że to On działa, a nie tylko sam człowiek. Eucharystia i aktywność Ducha Świętego, niewątpliwie doświadczana w sposób szczególny dzięki przyjętemu bierzmowaniu, wpływają na stosunek do samego Chrystusa i jakość świadectwa.

---

³⁸ Modlitwa po komunii, Msza na dzień wieczystej profesji zakonnej A, *Ordo professionis religiosae*.

³⁹ Por. W. Świerzawski, *Profesja...*, dz. cyt., s. 126: „Jedni będą przyzwyczajając się do tej formuły i znowu będą szli samotni i smutni, i głodni, i tęskniący, i nie będą wiedzieć, co to wszystko znaczy – a inni będą coraz głębiej wnikać przez znak w rzeczywistość, którą znak objawia. I będą w Chrystusie odnajdywać Boskiego Oblubieńca”.

4.3. Uwydatnienie istoty profesji zakonnej

Profesja zakonna jest wydarzeniem tak ważnym, że w niektórych instytutach życia konsekrowanego uznaje się za stosowne jej odnawianie. Można ją celebrować przy okazji jubileuszu albo częściej, jeśli wspólnota tak postanowi⁴⁰. Obrzęd taki ma miejsce podczas mszy świętej, którą sprawuje się ze specjalnego formularza „w dniu odnowienia profesji”, chyba że normy liturgiczne na to nie zezwalają i precedencję ma formularz z dnia⁴¹. W tym wymiarze Eucharystia uwydatnia znaczenie i teologię profesji. Euchologie zamieszczone w tym formularzu odnoszą się do treści teologicznych zawartych w obrzędach i formularzach na okoliczność składania profesji. Dla naszego studium wybieramy te, których treści umieszczają akt odnowienia profesji w kontekście innych sakramentów.

W kolekcie z omawianego formularza, zgodnie z jej miejscem w akcji liturgicznej, mamy programową prośbę o Boże błogosławieństwo w kontynuowaniu drogi rad ewangelicznych: „Boże, Ty kierujesz sprawami i rządysz ludźmi, wejrzyj na swoich synów, którzy chcą potwierdzić oddanie się Tobie, i spraw, aby coraz ściślej jednoczyli się z misterium Kościoła i gorliwiej poświęcali się dla dobra ludzkości”⁴². Szczegółowa treść prośby, która jednocześnie określa jej owoc, obejmuje najważniejsze atrybuty życia osób oddających się Bogu. Są to: jednoczenie się z misterium Kościoła i poświęcenie się dla dobra ludzkości. Odnowienie profesji składania do liturgicznej modlitwy w intencji zachowania i pomnożenia umiejętności, jakie potrzebne są do pełnienia głównych chrześcijańskich zobowiązań, czyli uczestnictwa w zbawczym misterium Chrystusa i Kościoła oraz dzielenia się darami wynikającymi z tego uczestnictwa, to znaczy misja. Zobowiązania te wynikają z chrztu, jak to było już ukazane w przypadku profesji zakonnej, ale i z przekazania Ducha Świętego przez nałożenie rąk w bierzmowaniu. Nadal jednak i przez całe życie osób powołanych chodzi o owo „więcej”, które w omawianej kolekcie dochodzi do głosu przez okoliczniki użyte w stopniu wyższym: „ściślej” i „gorliwiej”.

⁴⁰ Por. *Ordo professionis religiosae*, 78, 79.

⁴¹ *Ordo professionis religiosae*, 80.

⁴² Kolekta, Msza w dniu odnowienia profesji zakonnej, *Ordo professionis religiosae*.

Sprawowana w tym celu okolicznościowa Eucharystia ma przypomnieć, a także otworzyć serca powołanych do przyjęcia łask wzmacniających do ponownego oddania się Chrystusowi do dyspozycji i w jedności z Nim realizacji powołania z odnowioną miłością.

Modlitwa po komunii podtrzymuje ten ton i odwołuje się do otrzymanego daru umacniającego w drodze. Wskazuje jednak na kolejne uniwersalia. Ci, którzy zostali posileni w komunii eucharystycznej, otrzymali pokrzepienie od Chrystusa i Ducha Świętego: „Boże, Ty nas posiłeś Najświętszym Sakramentem, pokornie prosimy, aby ci Twoi słudzy, którzy ufając Twojej łasce odnowili zobowiązania do zachowania rad ewangelicznych, zostali pokrzepieni miłością Chrystusa i otoczeni opieką Ducha Świętego”⁴³.

Mamy w tym miejscu nawiązanie do eucharystii z formularzy na dzień profesji, kiedy to Kościół przypomina, że uczestnictwo w misterium zbawienia uzyskuje swoją prawdziwą *actuositas* dzięki uległości Chrystusowi, co wynika z chrztu i Eucharystii oraz Duchowi Świętemu, co wynika z chrztu i bierzmowania. Formularze mszy na odnowienie profesji uświadamiają podstawowe prawdy o profesji, których nie tylko nie można zgubić, ale należy je nieustannie odnawiać. Są to prawdy dotyczące celu profesji (uczestnictwo w misterium Chrystusa i misja) oraz nieodzownej asystencji Chrystusa i Ducha Świętego, która została zapewniona w sakramentach chrześcijańskiej inicjacji.

Powyższe przesłanki potwierdzają, że profesja może być w pełni realizowana po przyjęciu sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia, choć znamiona powołania do tego stanu mogą być widoczne już wcześniej, ale przed złożeniem profesji należy dopełnić sakramentów inicjacji dla owocnego realizowania tego powołania. Kościół zaleca również roztropnie przeżyty okres neofitatu i jakiegoś stażu chrześcijańskiego dla wiarygodniejszego rozeznania powołania do konsekracji zakonnej już w kontekście realizowanej konsekracji chrzcielnej.

Nie sposób w tym opracowaniu pominąć wątku oblubieńczej relacji Chrystusa i osoby składającej profesję. Ten motyw pojawiający się

---

⁴³ Modlitwa po komunii, Msza w dniu odnowienia profesji zakonnej, *Ordo professionis religiosae*.

przede wszystkim w kategoriach ewangelicznej miłości, czystości i samego obrzędu ślubów składanych Chrystusowi odnosi się w przypadku profesji do misterium Chrystusa i Kościoła, stąd wzmianki o potwierdzeniu i umocnieniu tej miłości w zamieszczonych modlitwach pokornijnych wskazujących jednoznacznie na źródło takiej miłości, jakim jest Chrystus. Paschalna i trwała miłość Chrystusa – *agape*, jaką chrześcijanin otrzymuje w liturgii i szczególnie jest powołany do dawania jej świadectwa przez życie radami ewangelicznymi, stanowi również osnowę przymierza małżeńskiego, które wyraża się w nierozzerwalnym związku mężczyzny i kobiety. Ze względu na rodzaj i funkcję miłości wyłącznej doświadczanej i przekazywanej od Boga w liturgii profesja zakonna (sakramentalium) oraz sakramentalne małżeństwo chrześcijan (sakrament) stanowią wydarzenia i stany wobec siebie komplementarne, wprawdzie różne w realizacji, ale odnoszące się do tej samej rzeczywistości, jaką jest misterium Chrystusa i Kościoła (por. Ef 5, 32). Jest to widoczne także w samej strukturze obrzędu profesji, który rozwinął się z obrzędu zaślubin małżeńskich i co jeszcze pozostało w symbolu obrączki i welonu⁴⁴.

Teologowie wskazują także na ścisłe zależności pomiędzy konsekracją a innymi formami kultu liturgicznego, jak sakrament pokuty i sakrament święceń kapłańskich lub liturgia godzin, co niewątpliwie potwierdza spójność i jedność liturgii Kościoła⁴⁵. Nie jest to jednak przedmiotem niniejszego opracowania ze względu na źródła, które zostały wybrane do naszego studium. W obrzędach profesji i formularzach mszy obrzędowych nie znajdujemy bowiem bezpośrednich odniesień do tych form liturgii, dlatego zagadnienie to pozostawiamy do innego opracowania.

---

⁴⁴ Por. M. Augé, *I riti della professione religiosa e della consacrazione delle vergini*, „Rivista liturgica” 3 (1973), s. 338.

⁴⁵ Por. np. A. M. Triacca, *Fondamenti liturgico-sacramentali delle forme di «vita di consacrazione»*, „Rivista liturgica” 3 (1973), s. 315–318; V. Raffa, *La liturgia delle ore. Presentazione, storica, teologica e pastorale*, Roma 1990³, s. 37–44.

Wnioski

Studium nowych obrzędów profesji rad ewangelicznych i związanych z nimi formularzy mszalnych pozwala stwierdzić, że profesja jako przykład sakramentaliów wykazuje ich ścisłą więź z innymi sakramentami, tworząc z nimi harmonijną i uzasadnioną jedność życia Kościoła. Jako ciągle pogłębiane uczestnictwo w misterium paschalnym jest radykalnym rozwijaniem łaski chrztu i ścisłą realizacją zasady: umieranie dla grzechu i życie dla Boga, nawrócenie i naśladowanie Chrystusa. Przez złożenie ślubów osoba decyduje się na stałe podtrzymywanie i odnawianie komunii z Chrystusem, co potwierdza w każdorazowej Eucharystii. Profesja sprzyja właściwшему i pełniejszemu uczestnictwu w Eucharystii, ale Eucharystia z racji uobecniania Chrystusa i Jego misterium uzdalnia do wypełnienia ślubów, kształtuje duchowe usposobienie i pomaga dostrzegać istotę profesji. Jest nią podstawowe przykazanie miłości Boga i bliźniego. Dojrzałe i owocne uczestnictwo w misterium zaślubin z Chrystusem zapewnia Duch Paraklet, którego należy kojarzyć z sakramentem bierzmowania i z każdą epiklezą. Świadoma uległość Duchowi Świętemu pomaga przeżywać profesję i wynikający z niej stan w wymiarze eschatologicznym. W płaszczyźnie analogii do profesji można spojrzeć na chrześcijański sakrament małżeństwa i docenić mobilizujące i mistagogiczne współlistnienie tych dwu sposobów realizacji Boskiej *agape* oraz ich wzajemną pomocniczość w budowaniu Kościoła i objawianiu stwórczej i uświęcającej mocy Trójjedynego Boga. Oddziaływanie łaski wymienionych sakramentów na osobę konsekrowaną ma charakter życiodajny i ukierunkowujący, co jest nieodzowne w osiąganiu owego „więcej”, do którego osoby zobowiązują się publicznie przez profesję dla zbawienia świata. Natomiast osoba dzięki powołaniu i profesji staje się bardziej świadoma i dyspozycyjna wobec Boga przychodzącego w sakramentach. Tak więc sakramentalia i sakramenty wzajemnie się warunkują i pozwalają chrześcijaninowi na stałą i twórczą łączność z Bogiem, potwierdzając zasadę, że im więcej otwartości na Boga w sakramentach, tych większe pragnienie i inicjatywa przywoływania Go w sakramentaliach. Nie ulega wątpliwości, że Kościół, korzystając z takich „instrumentów” Bożego miłosierdzia, staje się coraz bardziej świadomym, czynnym i skutecznym uczestnikiem misterium zbawienia.

Abstrakt

W artykule profesja zakonna została zaprezentowana w kluczu wzajemnej relacji między sakramentaliami i sakramentami. W opracowaniu opartym na euchologiach nowego rytuału i oraz mszy obrzędowych wykazano wyraźne odniesienie profesji zakonnej do chrztu, Eucharystii oraz pośrednio do bierzmowania. Dowiedziono też, że sakramentalia i sakramenty wzajemnie się warunkują i pozwalają chrześcijaninowi na stałą i twórczą łączność z Bogiem, potwierdzając komplementarność zasad *ex opere operato* i *ex opere operantis* w liturgii. Dojrzałe i owocne uczestnictwo w misterium zaślubin z Chrystusem zapewnia Duch Paraklet. Świadoma uległość Duchowi Świętemu, którego należy kojarzyć z sakramentem bierzmowania i z każdą epiklezą, pomaga przeżywać profesję i wynikający z niej stan w wymiarze eschatologicznym. Profesja zakonna, która należy do grupy sakramentaliów konstytutywnych, w istotny sposób wpływa na kształtowanie i rozwój *participatio actiosa* osób konsekrowanych w życiu liturgicznym Kościoła.

Słowa kluczowe

Profesja zakonna, śluby, chrzest, Eucharystia, Duch Święty, sakramenty

Abstract

Profession of the religious as a sacramental in the context of the Church's liturgy

In the article the profession of the religious has been presented according to the mutual relationship between sacramentals and sacraments. The study based on the euchologies of the new ritual and of the proper Mass orders proves the clear reference of the profession to baptism, Eucharist and indirectly to confirmation. It has been also emphasized that sacraments and sacramentals are mutually conditioned. They allow Christians for constant and creative connection with God and confirm complementarity of the principles *ex opere operato* and *ex opere operantis* in liturgy. This is Spirit the Paraclete, who enables to participate in the mystery of the bridal engagement with Christ in mature and fruitful way. Conscious commitment to the Holy Spirit, who should be associated with the sacrament of confirmation and with each epiclesis, helps to experience the act

of profession and the results of it in the eschatological dimension. The profession of the religious, which belongs to the constitutive sacramentals, has an essential impact into the shaping and development of the *participatio actiosa* of the consecrated persons in the liturgical life of the Church.

Keywords

Profession of the religious, vows, baptism, Eucharist, Holy Spirit, sacraments

References

- Augé M., *I riti della professione religiosa e della consacrazione delle vergini*, „Rivista liturgica” 3 (1973), s. 326–340.
- Augé M., *La professione monastica e religiosa*, [w:], *I sacramentali e le benedizioni*, red. I. Scicolone, A. Nocent, M. Augé, D. Sartore, A. M. Triacca et al., Genova 1992, s. 46–63 (Anàmnesis, 7).
- Baril G., *Śluby zakonne a godność człowieka*, tłum. M. Michalik, „Communio” 6 (1985), s. 42–55.
- Chupungco A. J., *L'adattamento dei sacramentali: principi e possibilità*, [w:] *I sacramentali e le benedizioni*, red. I. Scicolone, A. Nocent, M. Augé, D. Sartore, A. M. Triacca, et al., Genova 1992, 251–265 (Anàmnesis, 7).
- Gall le R., *Czystość serca i dar łez*, tłum. L. Woroniecki, „Communio” 6 (1988), s. 97–110.
- Hausman N., *Pour la «Professio super Hostiam». Une étude du «Rituel de la Profession religieuse»*, „Nouvelle Revue Théologique” 110 (1988), s. 729–742.
- Krakowiak Cz., *Profesja zakonna według „Ordo professionis religiosae” (1970)*, [w:] *Misterium Christi*, t. 4, red. W. Świerzawski, Sandomierz 2013, s. 247–280.
- Nadolski B., *Czystość serca a liturgia*, „Communio” 6 (1988), s. 66–75.
- Nadolski B., *Leksykon liturgii*, Poznań 2006.
- Petrani A., *Zakonna profesja «in manus»*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 10 (1963) z. 4, s.113–123.
- Raffin P., *Liturgie de l'engagement religieux: le nouveau rituel de la profession religieuse*, “La Maison Dieu” 104 (1970), s. 151–166.

Rusiecki J., *Powstanie i rozwój wczesnych form obrzędu profesji zakonnej*, [w:] *Introibo ad altare Dei*, red. S. Szczepaniec, Kraków 2008, s. 467–471.

Świerzawski W., *Profesja rad ewangelicznych*, Sandomierz 2015.

Triacca A.M., *Fondamenti liturgico-sacramentali delle forme di «vita di consacrazione»*, “*Rivista liturgica*” 3 (1973), s. 287–320.

